Категорія справи № **917/735/17: Господарські справи; Укладення, зміни, розірвання, виконання договорів (правочинів) та визнання їх недійсними, зокрема:; Визнання договорів (правочинів) недійсними; банківської діяльності; кредитування.**
Надіслано судом: **19.07.2017.** Зареєстровано: **20.07.2017.** Оприлюднено: **24.07.2017.**
Дата набрання законної сили: **17.07.2017**

ХАРКІВСЬКИЙ АПЕЛЯЦІЙНИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД

ПОСТАНОВА

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

"17" липня 2017 р. Справа № 917/735/17

Колегія суддів у складі:

головуючий суддя Россолов В.В., суддя Гетьман Р.А., суддя Терещенко О.І.,

за участю секретаря судового засідання Довбиш А.Ю.,

за участю представників сторін:

позивача - ОСОБА_1, довіреність від 01 липня 2016 року;

відповідача- Антоніва Р.В., довіреність № 10200/102, від 04 травня 2017 року;

розглянувши у відкритому судовому засіданні у приміщенні Харківського апеляційного господарського суду апеляційну скаргу позивача (**вх. №2000 П/1-42)** на ухвалу Господарського суду Полтавської області від 06 червня 2017 року у справі № 917/735/17,

за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Гадячсир" (вул. Будька, буд. 47, м. Гадяч, Полтавська область, 37300),

до Публічного акціонерного товариства "Креді агріколь банк" (вул. Пушкінська, буд.42/4, м. Київ, 01004),

про визнання недійсним пункту 12 кредитного договору,-

ВСТАНОВИЛА:

Ухвалою Господарського суду Полтавської області від 06 червня 2017 року у справі № 917/735/17 (суддя Безрук Т.М.) припинено провадження у справі.

Позивач з вказаною ухвалою суду не погодився, звернувся з апеляційною скаргою, в якій, посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, просить її скасувати.

Ухвалою Харківського апеляційного господарського суду від 23 червня 2017 року апеляційну скаргу прийнято до провадження та призначено до розгляду.

Ухвалою Харківського апеляційного господарського суду від 10 липня 2017 року клопотання Товариства з обмеженою відповідальністю "Гадячсир" про продовження строку розгляду справи та відкладення розгляду справи задоволено; продовжено строк розгляду справи на 15 днів та відкладено розгляд справи.

У судове засідання, яке відбулось 10 липня 2017 року, з'явився представник позивача та відповідача.

Проаналізувавши матеріали справи колегія суддів встановила наступні обставини спору.

Між Публічним акціонерним товариством "Креді агріколь банк" (відповідачем) та Товариством з обмеженою відповідальністю "Гадячсир" (позивачем) був укладений Кредитний договір № 159 CL від 24 листопада 2011 року.

25 грудня 2014 року сторони уклали Договір про внесення змін та доповнень № 7 до Кредитного договору № 159 CL від 24 листопада 2011 року, в якій виклали цей договір в новій редакції.

Зокрема, пунктом 12 Кредитного договору (в редакції Договору про внесення змін та доповнень № 7 від 25 грудня 2014 року) встановлено: "Спори в рамках Договору підлягають вирішенню в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України, в порядку, передбаченому арбітражним застереженням (нижче). Якщо спір не підвідомчий Міжнародному комерційному арбітражному суду, такий спір передається на розгляд суду. Арбітражне застереження (арбітражна угода). Будь-які спори, розбіжності або вимоги, що виникають за цим Договором або у зв'язку з ним, в тому числі такі, які стосуються його тлумачення, виконання, порушення, припинення чи недійсності, підлягають вирішенню в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України відповідно до його Регламенту, текст якого розміщено на сайті www.ucci.org.ua. Арбітражний суд складається з одного арбітра. Місце проведення засідання Арбітражного суду-м. Київ, Україна. Мова арбітражного провадження -українська".

Посилаючись на невідповідність даного пункту вимогам законодавства Товариство з обмеженою відповідальністю "Гадячсир" звернулось до суду з позовною вимогою про визнання недійсним п.12 Кредитного договору № 159 від 24 листопада 2011 року в редакції Договору про внесення змін та доповнень № 7 від 25 грудня 2014 року.

В той же час місцевим господарським судом було припинено провадження на підставі пункту 5 частини 1 статті 80 Господарського процесуального кодексу України, з огляду на існування письмової домовленості між сторонами щодо розгляду усіх спорів в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України, що з огляду на зміст статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" є підставою для припинення провадження у справі та направлення справи для розгляду в арбітраж.

Не погоджуючись з вказаною позицією місцевого господарського суду позивач в апеляційній скарзі наголошує про передчасність відповідної процесуальної дії суду, оскільки зміст статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" передбачає передачу справи для розгляду в арбітраж за умови дослідження судом України питання дійсності даного пункту, тобто, в даному випадку, розгляду спору по суті з наданням відповідної правової оцінки спірному пункту. Одночасно стороною наголошується про визначення на законодавчому рівні можливості розгляду питання дійсності правочину лише державним судом, до яких не віднесено Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України.

Дослідивши матеріали справи, а також викладені в апеляційній скарзі доводи позивача, перевіривши правильність застосування господарським судом першої інстанції норм матеріального та процесуального права, а також повноту встановлення обставин справи та відповідність їх наданим доказам, колегія суддів Харківського апеляційного господарського суду дійшла до висновку, що ухвала суду першої інстанції невідповідає нормам законодавства зважаючи на наступне.

З матеріалів справи вбачається, що предмет спору в даній справі полягає у визнанні недійсним пункту 12 Кредитного договору, яким встановлено, що "Спори в рамках Договору підлягають вирішенню в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України, в порядку, передбаченому арбітражним застереженням (нижче). Якщо спір не підвідомчий Міжнародному комерційному арбітражному суду, такий спір передається на розгляд суду. Арбітражне застереження (арбітражна угода). Будь-які спори, розбіжності або вимоги, що виникають за цим Договором або у зв'язку з ним, в тому числі такі, які стосуються його тлумачення, виконання, порушення, припинення чи недійсності, підлягають вирішенню в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України відповідно до його

Регламенту, текст якого розміщено на сайті www.ucci.org.ua. Арбітражний суд складається з одного арбітра. Місце проведення засідання Арбітражного суду-м. Київ, Україна. Мова арбітражного провадження -українська".

Після відкриття провадження у справі представником відповідача була подана заява щодо припинення провадження у справі, на підставі статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" та пункту 5 частини 1 статті 80 Господарського процесуального кодексу України, враховуючи існування між сторонами домовленості щодо розгляду усіх спорів в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті України, відображеної в межах оскарженого пункту договору.

Зазначивши, що визначена в п. 12 Кредитного договору (в редакції Договору про внесення змін № 7 від 25 грудня 2014 року) третейська угода на даний час недійсною не визнана, не втратила чинність та може бути виконана, та пославшись на приписи статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" місцевим господарським судом було припинено провадження у справі.

Втім проаналізувавши зміст Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж", колегія суддів вважає відповідну процесуальну дію господарського суду першої інстанції передчасною з огляду на наступне.

Пунктом 5 частини 1 статті 80 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що господарський суд припиняє провадження у справі, якщо сторони уклали угоди про передачу даного позову на вирішення третейського суду.

Вказане положення не є безальтернативним, і сам факт наявності третейської (арбітражної) угоди, ще не свідчить про обов'язкове припинення провадження у справі.

Порядок функціонування та вирішення спорів Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України врегульований Законом України "Про міжнародний комерційний арбітраж" від 24 лютого 1994 року.

Порядок дії державного суду, в разі звернення до нього з позовом з питання, що є предметом арбітражної угоди, окремо врегульований в ст.8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж", яка в даному випадку є спеціальною нормою спеціального законодавчого акту.

За змістом даної статті суд, до якого подано позов у питанні, що є предметом арбітражної угоди, повинен, якщо будь-яка із сторін попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору, припинити провадження у справі і направити сторони до арбітражу, ***якщо не визнає, що ця арбітражна угода є недійсною,*** втратила чинність або не може бути виконана.

Системний аналіз частини 1 статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" та частини 3 ст. 2 Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень свідчить про те, що держаний суд повинен припинити провадження у справі лише за наявності сукупності наступних умов:

-існування арбітражної угоди за якою позов у питанні, що порушене у державному суді, відноситься до компетенції МКАС при ТПП України;

-існування прохання однієї із сторін, не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору, стосовно припинення провадження у справі;

-встановлення судом за результатами оцінки дійсності арбітражної угода .

Таким чином, за загальним правилом наявність арбітражної угоди є підставою для для припинення провадження у справі та можливості звернення сторін для розгляду спору в арбітраж.

З огляду на сформовані змістом частини 1 статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" передумови припинення провадження вбачається специфіка її застосування в разі

звернення особи з позовом про визнання недійсною самої арбітражної угоди.

Як зазначено вище, обовязковою підставою для припинення провадження в порядку частини 1 статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" є встановлення судом у законодавчому порядку дійсності арбітражної угоди, що передбачає існування висновку суду про відсутність підстав визнання арбітражної угоди недійсною.

Зазначені законодавчі приписи направлені на дотримання принципів об'єктивності та неупередженості, запобігання конфлікту інтересів та фактичному вирішенню арбітражним судом питання своєї ж юрисдикції, яка матиме місце у випадку розгляду арбітражним судом недійсності угоди про передачу спору до цього ж суду.

Про вказане також свідчить зміст частини 3 статті 215 ЦК України, якою встановлено, що в разі якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний правочин).

В той же час, арбітражний суд не є судом в розумінні положень чинного законодавства України, про що зазначено в п.4 рішення Конституційного Суду України від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008 у справі № 1-3/2008.

Тобто, при вирішенні питання підставності припинення провадження в порядку частини І ст.8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" до обовязків господарського суду входить надання юридичної оцінки змісту арбітражної угоди на предмет її відповідності нормам законодавства, з подальшим наданням висновку щодо її дійсності або недійсності. ***З цього випливає, що в разі оспорювання однією із сторін її дійсності в судовому порядку господарський суд має процесуальний обовязок з дослідження її законності.***

Таким чином, у випадку коли предмет спору полягає у визнанні арбітражної угоди недійсною і однією сторін подана заява про передачу спору на розгляд арбітражному суду, суд зобовязаний повно та всебічно дослідити визначені позивачем підстави недійсності такої угоди, надати їм правову оцінку, та встановивши її незаконність, вирішити спір по суті визнавши її недійсною. Натомість, у випадку не встановлення судом порушень при укладенні угоди вимог законодавства, господарський суд повинен припинити провадження на підставі статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" та пункту 5 частини 1 статті 80 Господарського процесуального кодексу України.

В той же час, як вбачається з тексту оспорюваної ухвали, судом не було звернуто належної уваги на дані норми. Так, Господарський суд Полтавської області не надав жодної правової оцінки підставам позову стосовно обставин недійсності арбітражної угоди, не перевірив та не дослідив відповідність змісту угоди вимогам законодавства. Замість цього пославшись на норми Закону України "Про третейські суди" зробив формальний висновок про дійсність арбітражної угоди.

Виходячи з того, що Господарським судом Полтавської області не було досліджено питання дійсності пункту 12 кредитного договору, як обов'язкової передумови припинення провадження на підставі статті 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" та пункту 5 частини 1 статті 80 Господарського процесуального кодексу України, наданий ним висновок про необхідність припинення провадження є передчасним.

У зв'язку з цим ухвала Господарського суду Полтавської області від 06 червня 2017 року у справі № 917/735/17 підлягає скасуванню, а справа направленню до суду першої інстанції для подальшого розгляду спору, в ході здійснення якого суд повинен дослідити дійсність арбітражної угоди в межах заявлених позовних вимог.

Пунктом 10 ч. 2 ст. 105 Господарського процесуального кодексу України передбачено, що у постанові в разі скасування чи зміни рішення повинно бути зазначено, зокрема, про новий розподіл судових витрат.

Відповідно до п. 4.8 постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 21 лютого 2013 року № 7 "Про деякі питання практики застосування розділу VI Господарського процесуального кодексу України" якщо судом апеляційної інстанції скасовано ухвалу місцевого господарського суду з числа зазначених у частині сьомій статті 106 ГПК або судом касаційної інстанції скасовано ухвалу з числа зазначених у частині четвертій статті 111-13 ГПК з передачею справи на розгляд суду першої інстанції, то розподіл сум судового збору, пов'язаного з розглядом відповідних апеляційної та/або касаційної скарг, здійснюється судом першої інстанції за результатами розгляду ним справи, згідно із загальними правилами статті 49ГПК.

Отже, під час розподілу судових витрат після розгляду даної справи по суті суд першої інстанції повинен вирішити питання щодо судового збору, сплаченого за подання апеляційної скарги з урахуванням вимог ст. 49 Господарського процесуального кодексу України.

На підставі викладеного та керуючись ст.ст. 91, 99, 101, 102, п. 2 ч. 1 ст. 103, п.п. 1, 4 ч. 1 ст. 104, 105, 106 Господарського процесуального кодексу України, колегія суддів Харківського апеляційного господарського судк , -

ПОСТАНОВИЛА:

Апеляційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю "Гадячсир" задовольнити.

Ухвалу Господарського суду Полтавської області від 06 червня 2017 року у справі № 917/735/17 - скасувати.

Справу № 917/735/17 направити до господарського суду Полтавської області для подальшого розгляду.

Постанова апеляційного суду набирає законної сили з дня її прийняття та може бути оскаржена у касаційному порядку до Вищого господарського суду України протягом двадцяти днів з дня її прийняття.

Повний текст постанови складено 19 липня 2017 року

Головуючий суддя ***В.В.Россолов***

Суддя ***Р.А.Гетьман***

Суддя ***О.І.Терещенко***